

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Dispytatio V. De Matrimonio clandestino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

DISPUTATIO V.

De Matrimonio clandestino.

DIFFICULTAS I.

Virum Matrimonium clandestinum sit illicitum.

MATRIMONIUM dicitur simpliciter & absolute clandestinum (id est clam seu occulte contractum) quod contrahitur absque testibus sufficientibus ad plenam probationem illius; quia eo ipso nequit Ecclesiae constare de facto testium sufficientium. Matrimonium verò quod coram testibus sufficientibus celebratur, sed absque praemissis denuntiationibus, non dicitur simpliciter clandestinum, quia potest Ecclesiae constare: dicitur tamen clandestinum secundum quid, quia est aliquo modo occultum, quia non est iuridice denuntiatum, seu publicum. Haec ergo difficultas procedit de clandestino priori modo, id est absque testibus sufficientibus (qui modò, ubi Tridentinum viget, sunt Parochus & alij duo) quia de clandestino posteriori modo postea dicemus.

Circa praesentem ergo difficultatem conveniunt Doctores, matrimonium clandestinum, id est celebratum absque Parocho & alijs, esse illicitum, quia est prohibitum iure Ecclesiastico Tridentini sess. 24. cap. 1. de Reformat. matrimon. imò antiquitus 30. q. 1. can. 1. & 2. in cap. fin. de Clandestina desponsatione, etiam erat prohibitum matrimonium clandestinum, id est factum absque testibus: imò in dicto can. 2. videtur prohibitum fieri absque praesentia Sacerdotis, ubi videtur esse sermo de Sacerdote proprio, id est proprio Parocho. Quòd si illicitum est, & peccatum, contrahere absque Parocho & alijs, ubi Tridentinum viget, & absque testibus ubi non viget, erit peccatum mortale; quia id est quid graue, & non parui momenti.

Est tamen difficultas, An, seculo iure positivo, contrahere matrimonium clandestinè absque testibus, sit illicitum iure naturali. Non addimus, absque Parocho, quia certum est, praesentiam illius non requiri iure naturali.

Sancius. ergo 1. 3. disp. 3. Petrus Sotus, & Veracruces partem affirmatiuam tuerentur; quia contrahere absque testibus est expositum periculo deferendi proprium coniugem, & transendi ad alias nuptias, quod est maximè nocuum ipsis coniugibus, & proli, & paci Reipublicae.

Aegidius. verò disp. 27. dub. 1. Dominicus Sotus, & Caietanus partem negatiuam tradunt, & merito: quia si contrahere matrimonium absque testibus, esset iure naturali illicitum, maximè quia sic contrahentes exponuntur dicto periculo; sed regulariter non exponuntur, quia quamuis aliquando in aliquibus ob eorum peculiarem malitiam aut fragilitatem sit dictum periculum, non tamen in omnibus, neque semper, in malis & fragilibus: imò in his potest subueniri dicto periculo paulò post celebrationem matrimonij, illud publicando, & alijs vijs: ergo sic contrahere non est iure naturali seu ex natura rei illicitum, cum ex na-

tura rei non sit ipsi dictum periculum annexum, quia hoc tantum est aliquando, & non in omnibus, sed in aliquibus, & in his potest dicto periculo alià viâ obuiari.

DIFFICULTAS II.

Virum Matrimonium clandestinum sit irritum, seu nullum.

PROCEDIT difficultas de matrimonio clandestino absque testibus facto; quia clandestinum absque praemissis denuntiationibus factum, quouis prohibitum sit à Tridentino, imò iure antiquo prohibitum fuerit, absque aliqua denuntiatione praemissa fieri, non tamen est irritum, quia nullum irritatur.

Circa hanc difficultatem certum est, matrimonium clandestinum, absque Parocho aut alio Sacerdote de Parochi aut Ordinarij licentia, & absque alijs testibus, saltem duobus, esse nullum & irritum post Tridentinum, ubi publicatum & acceptum est; quia ab ipso sess. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij, irritatur, non requirendo nouam materiam, neque nouam formam, neque nouum ministrum ad Sacramentum matrimonij, quia Ecclesia nequit id efficere; sed irritando contractum ipsum civilem (cui, quando validus est ex Christi institutione, conuenit ratio Sacramenti) & personas inhabiles reddendo ad aliter contrahendum.

Est ferè certum est, nullum matrimonium clandestinum, siue absque testibus, siue absque praemissis denuntiationibus, siue absque utroque, fuisse irritum & inualidum ante Tridentinum, nec in primis Ecclesiae temporibus (quidquid dicat Basilii lib. 5. cap. 3.) ut satis indicatur in principio dicti capitis, dum dicitur: *Quoniam Ecclesia ea irrita non fecit.* quod etiam infra supponit dum ait, Matrimonium clandestinum semper fuisse prohibitum ab Ecclesia, & hanc prohibitionem iam non prodesse; & dum postea illud absque praesentia Parochi & aliorum testium factum irritat. Vnde modò matrimonium clandestinum etiam absque Parocho & alijs testibus non est irritum, ubi Tridentinum non viget. In canonem 1. 30. quæst. 5. ubi matrimonia clandestina (id est absque testibus facta) appellantur stupra, & contubernia, & non legitima, sic appellantur quoad praesumptionem; quia Ecclesia non praesumit esse, aut fieri, quod ipsi occultatur, quando est contra legem ipsius, ut erat matrimonium clandestinum.

Est tamen difficultas, An matrimonium clandestinum absque Parocho & alijs testibus, quod post Tridentinum, ubi viget, est inualidum, saltem valeat ut sponsalia, & obliget ad contrahendum.

Aegidius disp. 21. dub. 4. & **Henriquez** l. 1. c. 1. partem affirmatiuam tuerentur (imò addit Henriquez id declarasse Congregationem Cardinalium) quia, ut dicitur in cap. vnico de Desponsat. impuberum, in 6. matrimonium impuberum, quod est nullum, efficit obligationem sponsalitiæ; quia actus, qui

non valet ut agitur, valet tamen ut potest. Ergo ubi matrimonium dicto modo clandestinum non valet post Tridentinum, ut matrimonium, valebit ut contractus sponsalitijs.

Sancius. Sancius verò lib. 1. disp. 20. & Gutierrez de Iuramento 1. par. cap. 5. partem negatiuam tradunt, & merito; quod etiam declarauit Congregatio Cardinalium apud Rebellen num. 59. Ex quo deducitur, relationem Henriquez esse falsam, qui forsitan deceptus fuit ex eo, quòd id declarauit de matrimonio clandestino impuberum. Ratio autem est, quia dictum matrimonium clandestinum non obligat Iure naturali tamquam contractus sponsalitijs; quia verba de presenti, qualia sunt matrimonij, nullam continent promissionem futuri, adhuc implicite, ut patet; neque Iure aliquo positio obligat tamquam contractus sponsalitijs; quia nullum extat, nisi pro matrimonio impuberum etiam publico, & non pro matrimonio puberum, de quo loquimur. Quod etiam est verum, quamuis matrimonium puberum clandestinum sit iuratum; quia iuramentum tantum cadit supra valorem proprium ipsius contractus ad illum confirmandum; ac proinde, quando cadit supra contractum nullum, non validat illud.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, ex matrimonio nullo impuberum, siue clandestino siue publico, oriri obligationem sponsalitijs ex sola dispositione Iuris positui, ut constat ex dicto cap. vnico, quæ non extat pro matrimonio nullo puberum. Et ad probationem negamus, in dicto cap. inferri, matrimonium impuberum nullum valere ut contractum sponsalitijs, ex eo, quòd actus, qui non valet ut agitur, valeat ut potest, quasi ibi supponatur, verba de presenti ex seipsis etiam valere ad obligationem sponsalitijs, quia in eo cap. absque illatione aliqua dicitur, matrimonium impuberum interpretatione Iuris esse sponsalia de futuro; sed in eo cap. ex eo quòd contractus matrimonij impuberum, qui non valet ut agebatur, sed ut ex Iuris dispositione potuit, nempe ut sponsalitijs, inferretur, inducere impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex sponsalitijs.

DIFFICULTAS III.

Utrum Matrimonium clandestinum absque Parocho & alijs testibus post Tridentinum sit aliquando validum.

Conueniunt Doctores, matrimonium clandestinum absque Parocho & alijs testibus, validè celebrari in locis, in quibus Tridentinum non est publicatum, ut constat ex ipso sess. 24. c. 1. de Reform. matrim. imò etiam ubi non est receptum, quamuis sit publicatum, quia eo ipso eius leges receptæ non sunt: & etiam celebrari validè, quando Pontifex dispensat in dicta Parochi & aliorum testium assistentia, quia est supra Concilium: & etiam quando celebratur à non baptizatis, quamuis temporaliter subditis Ecclesiæ, & habitantibus ubi Tridentinum est receptum; quia leges merè Ecclesiasticæ (ut est prædicta Tridentini) tantum comprehendunt eos qui sunt intra Ecclesiam, & ei spiritualiter subiecti.

Est tamen difficultas, Primò, an quando absque graui incommodo, siue in articulo mortis, siue extra, nequit matrimonium omitti aut differri, & Pa-

rochus nequit haberi, inualidè absque eo celebratur. Nomine autem Parochi etiam comprehenditur eius Vicem-tenens.

Vera-cruz in Appendice ad Speculum, dub. 4. *Vera-cruz.* & Vega in Summa l. 3. casu 361. docent, in casu dicto validè fieri matrimonium absque Parocho, dum fiat coram alijs testibus; quia lex positua, præsertim humana, non obligat cum graui incommodo, ut constat in lege audiendi Missam, & in lege ieiunandi, & in lege recitandi diuinum Officium: ergo etiam lex requirens assistentiâ Parochi, non habet vim, quando imminet graue aliquod incommodum.

Sancius verò lib. 3. disp. 17. *Ægidius* 27. dub. 1. & Basilus l. 5. c. 6. docent, in casu dicto non fieri validè matrimonium absque Parocho, quamuis fiat coram multis alijs testibus, & merito: quia Tridentinum absolute & absque limitatione irritat matrimonium absque Parocho celebratum, & reddit personas inhabiles ad sic contrahendum: ergo personæ nulla necessitate possunt fieri habiles; nec matrimonium validum absque assistentiâ Parochi; quia quamuis vrgens necessitas excuset ab obligatione legis præcipientis aut prohibentis, adhuc diuinæ, non tamen efficit habilem aliàs lege inhabilem, neque efficit validum, quod aliàs lege irritante est nullum, ut constat in lege irritante matrimonium inter consanguineos intra quartum gradum, quæ nulla necessitate absque dispensatione euanesceat. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Addit *Ægidius*, matrimonium validè fieri in oppidis ubi nequit haberi Parochus, nec adiri in locis proximis: quod ait Clementem VIII. declarasse, quod nos, dicta declaratione seclusa, falsum existimamus, ob rationem dictam, eâ tamen suppositâ, verum. Addimus, si hæc declaratio facta est (ut credi potest *Ægidio* eam referenti) non fuisse puram declarationem, sed fuisse dispensationem in dicta lege Tridentini pro eo casu.

Secundò est difficultas, An quando contrahentes inuincibiliter ignorant dictam legem irritantem Tridentini, validè contrahant absque Parocho & alijs testibus.

Non desunt (ut refert *Ægidius* ubi supra) qui partem affirmatiuam tueantur; quia lex non obligat ignorantes inuincibiliter, quamuis irritatoria sit, si irritatio & inhabilitas imponatur ut pœna, ut imponi videtur in dicta lege Tridentini; quia eo ipso, quòd ignorantia inuincibilis excusat à culpa, etiam excusat à pœna, quæ tantum infligitur ob culpam.

Sancius verò & *Ægidius* ubi supra, & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito: quia quamuis ignorantia inuincibilis excuset à culpa actum contra legem præcipientem aut prohibentem, quia aufert scientiam requisitam ad voluntarium, absque quo nequit esse culpa; non tamen excusat actum contra legem irritantem à nullitate, quæ contrahitur ex defectu solemnitis ad valorem actus requisitæ ex lege; quia ignorantia, quamuis inuincibilis, non supplet solemnitatem ex lege requisitam ad valorem actus.

Nullitas autem, quæ à Tridentino dicta lege includitur, non inducitur in pœnam, quia non inducitur ad puniendos contrahentes clandestinè, sed tantum in odium matrimonij clandestini, ne valeat absque dicta assistentiâ, ob inconuenientia quæ ex eo oriri possunt.

DIFFI-

DIFFICULTAS IV.

Vtrum Christiani, incole locorum in quibus Tridentinum obligat, valide contrahant absque Parocho & alijs testibus in alijs locis in quibus non obligat.

13 **C**onueniunt Doctores, incolas locorum in quibus Tridentinum obligat, quando vadunt ad loca in quibus non obligat, valide in his contrahere matrimonium absque Parocho & alijs testibus, quando ad ea vadunt animo constituendi in eis domicilium; quia ex tunc censentur parochiani eorum locorum, & non illorum quae deserunt.

Est tamen difficultas, An valide contrahant, quando ad ea vadunt per modum hospitij, aut transitus.

Henriq. Henriquez 11. de Matrimonio cap. 3. & Rodriguez tom. 1. cap. 219. partem negatiuam tuerunt, quam etiam tenuit Vasquez, quia praedicti iam sunt adstricti decreto Tridentini, vigente in sua parochia, & eo facti sunt inhabiles ad sic contrahendum.

14 **Sancius** vero libr. 3. disp. 18. **Aegidius** disp. 27. dub. 1. **Rebellus** lib. 2. quaest. 7. sect. 3. & **Basilius** lib. 5. cap. 9. partem affirmatiuam tradunt, & merito: quia contrahentes quoad contractus fortuitur forum loci in quo contrahunt, & iuxta leges talis loci contracturi sunt, vt constat ex cap. ult. de Foro compet. & ex L. Si fundus. ff. De euictionibus, & ex Iure seu ratione naturali, quae dicat viuendum esse more loci in quo viuunt, praesertim quoad contractus: ergo qui contrahunt in locis ubi decretum Tridentini non viget, valide contrahunt absque Parocho & alijs testibus.

Et ob eandem rationem incolae loci, in quo decretum Tridentini non viget, inualide contrahunt absque Parocho & alijs testibus in loco ubi viget.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod quamuis dictae personae decreto Tridentini fuerint astrictae, & factae inhabiles, non tamen vniuersaliter, sed tantum pro locis in quibus habebant domicilium quando receptum fuit; quia praedicta inhabilitas non fuit absolute contracta, & quasi personalis, sed tantum legalis ex lege inhabilitante, ac proinde cessat ubi & quando lex cessat.

Sancius. Addimus (vt contra non paucos docent **Sancius**, & **Rebellus**, & **Aegidius**) incolas loci in quo Tridentinum viget, valide contrahere absque Parocho & alijs testibus, in loco in quo non viget, quamuis contrahentes profecti fuerint ad illum locum eo fine vt clandestine contrahant; quia

15 quamuis ad eum proficiscantur, vt non obligentur dicto decreto obligante in loco cuius sunt incolae, non ob id obligantur in alio loco ad quem sunt profecti, nec id dicitur fieri in fraudem legis; quia ius habent eundi ad illum alium locum: qui autem vtitur iure suo, non facit fraudem.

DIFFICULTAS V.

Vtrum Christiani in prouincijs infidelium, ubi non sunt parochiae in quibus Tridentinum potuerit publicari, valide contrahant absque Parocho & alijs testibus.

Non procedit difficultas de Christianis habitantibus in Prouincijs infidelium, & in eis natis in quibus Tridentinum non fuit publicatum, quia isti valide contrahunt absque Parocho & alijs testibus; quia decretum Tridentini in eis prouincijs non habet vim ex defectu publicationis ab ipso Tridentino requisitae ad id: neque procedit de Christianis captiuis, & mercatoribus, & quibuscumque alijs habitantibus in dictis prouincijs, & natis in prouincijs Christianorum in quibus Tridentinum non est publicatum, nec viget; quia etiam isti valide contrahunt absque Parocho & testibus, quia Tridentinum non habet vim in suis prouincijs, neque in prouincijs infidelium in quibus habitant.

Difficultas tantum procedit de Christianis habitantibus in prouincijs infidelium, & natis in prouincijs ubi Tridentinum viget.

Petrus Ledesma quaest. 45. art. 5. absolute docet, dictos Christianos non contrahere valide absque Parocho & alijs testibus; quia non habent parochiam nisi in propria prouincia in qua nati sunt, & in ea decretum Tridentini obligat: & id approbat **Henriquez** lib. 11. cap. 3. quando dicti Christiani habitant in dictis prouincijs infidelium absque animo ibi permanendi; quia tunc retinent parochiam in propria prouincia, in qua decretum Tridentini obligat: id quoque approbat **Vera-cruz**, & approbat **Vasquez**, quando ante profectum dictorum Christianorum ad infideles, decretum Tridentini vigeat in sua prouincia & parochia.

Sancius vero libr. 3. disp. 18. **Rebellus** lib. 2. quaest. 7. sect. 3. **Basilius** lib. 5. cap. 9. absolute docent, dictos Christianos valide contrahere absque Parocho & alijs testibus, quamuis sint in prouincijs infidelium absque animo in eis permanendi, & quamuis profecti fuerint ad illas post receptionem decreti Tridentini in sua prouincia; & merito: quia contrahentes quoad contractus fortuitur forum loci in quo contrahunt, & tantum legibus illius loci in quo contrahunt, & tantum transseunt, contracturi sunt, quamuis tantum transseunt, & per modum hospitij sint in eo loco (vt diximus Difficultate praecedenti); ergo praedicti valide contrahunt matrimonium absque Parocho & alijs testibus in dictis prouincijs infidelium; quam in eis non viget decretum Tridentini, quamuis etiam ante profectum vigeret in propria parochia, & hanc retineant.

DIFFICULTAS VI.

Quis Parochus sit sufficiens vt assistat Matrimonio.

Dicitur quis aliquem habere in Parochia, quando in parochia illius habet domicilium, aut quasi domicilium. Dicitur autem quis habere domo-

domicilium in eo loco, in quo habitat animo ibi perpetuò permanendi, etiam quando incipit habitare: quasi domicilium verò, in eo loco in quo habitat, animo permanendi per medietatem anni parum plus minùsve (ut scholastici in Vniuersitatibus, & mercatores in alienis oppidis) etiam quando incipit habitare. Vnde qui extra proprium domicilium minore tempore in alio loco habitat tamquam hospes, seu animo citò redeundi, non habet alium Parochum adhuc in ordine ad matrimonium, quàm Parochum sui domicilij aut quasi domicilij, ut contra Basilium lib. 5. cap. 17. & contra Sà v. *Parochus* num. 2. (qui existimant, modicam siue breuem habitationem in parochia alicuius, quamuis solius recreationis causà factam, sufficere ut quis in ordine ad matrimonium habeat illum ut Parochum) docent Sancius lib. 3. disp. 23. & Menochius Consilio 378.

Hoc ergo supposito, certum est, Parochum vtriusque contrahentis sufficientem esse, ut validè assistat matrimonio facto in sua propria parochia; quia assistentia huius Parochi omnino satisfit decreto Tridentini, quo requiritur assistentia proprii Parochi.

Est tamen difficultas, An quando quilibet contrahens pertinet ad diuersam parochiam, seu habet diuersum Parochum, sufficiat Parochus cuiuslibet.

Conueniunt Doctores, ad valorem matrimonij sufficere Parochum illius contrahentis, in cuius parochia celebratur, quia ex vna parte Tridentinum vnum tantum exigit Parochum, & ex altera, si aliquis sufficit, maximè ille in cuius parochia matrimonium celebratur. Et id declarauit Congregatio Cardinaliù, & approbavit Gregorius XIII.

Est tamen difficultas Primò, An sufficiat Parochus vnus contrahentis, quando matrimonium celebratur in parochia alterius.

Nauarrus lib. 4. Conf. in 1. edit. tit. de Sponsalibus, Conf. 52. Salzedo in Pract. cap. 73. in noua editione, & Basilium lib. 5. c. 16. partem negatiuam tuerentur, quam videtur declarasse Congregatio Cardinalium, dum ait: *Quando matrimonium contrahitur inter virum & mulierem diuersarum parochiarum, sufficit Parochus vni in eius parochia, & Parochus mulieris in eius parochia.* quibus verbis supponi videtur, non sufficere Parochum vnus in parochia alterius. Et ratione probatur, quia Parochus in cuius parochia matrimonium celebratur, est magis proprius, quia est proprius vnus contrahentis, & respectu parochia; ergo ad eum potiori ratione pertinet assistere matrimonio celebrato in sua parochia, quàm ad alterum.

Sancius verò lib. 3. disp. 19. Henriquez 11. de Matrimonio c. 3. & Egidius disp. 17. dub. 2. partem affirmatiuam tradunt, & meritò: quia assistentià dicti Parochi verè satisfit decreto Tridentini; quia assistit proprius Parochus, quamuis sit vnus tantum, & in parochia alterius. Ex eo autem, quòd fiat in parochia alterius, tantum fit, ad hunc alterum potiori ratione pertinere assistere dicto matrimonio, quòd non tollit sufficienter pertinere ad dictum Parochum, cum sit verè proprius Parochus. In declaratione autem Cardinalium pro aduersarijs adducta, tantum affirmatur, sufficere Parochum contrahentis in cuius parochia celebratur; non tamen negatur, sufficere Parochum alterius.

Secundò est difficultas, An sufficiat assistentia

Parochi vnus aut vtriusque contrahentis in neutrius parochia.

Nauarrus & Basilium partem negatiuam tuerentur, quia Tridentinum videtur requirere assistentiam Parochi ut est persona publica; Parochus autem extra suam parochiam & territorium non est persona publica, sed priuata, ut constat ex L. 3. De officio præsidis.

Sancius verò & Egidius partem affirmatiuam tradunt, & meritò: quia assistentia Parochi, quamuis extra parochiam vtriusque contrahentis, satisfit decreto Tridentini; quia verè assistit proprius Parochus vnus vel vtriusque, ac proinde ut persona publica ad dictum effectum. In dicta verò L. 3. tantum significatur, iudicem extra suum territorium non esse personam publicam quoad iurisdictionem contentiosam, qua constituitur iudex exterior, de quo ibi est sermo.

Addimus, Parochum extra suam parochiam non solum assistere validè, ut dictum est, sed etiam licitè, ut contra Henriquez docent Sancius & Egidius; quia hæc assistentia non est actus prætens ad iurisdictionem contentiosam, imò neque ad voluntariam. Nihilominus non poterit licitè in aliena parochia denuntiari, seu admonitiones facere, neque solemnem benedictionem, quia hæc exigunt externum strepitum, qui est superioribus in alieno territorio prohibitus.

DIFFICULTAS VII.

Utrum Parochus, & qui de eius licentia assistit matrimonio, debeat esse Sacerdos.

Circa prius Rodriguez Tom. 1. c. 219. Salzedo in Pract. & Siluius docent, Parochum debere esse Sacerdotem, ut validè assistat matrimonio. Quod deduci videtur ex dicto decreto Tridentini, dum dicitur, *Qui aliter quàm præsentem Parochum, vel alio Sacerdote*: quia particula *alio* denotari videtur, personam antecedentem esse similis qualitatis, ac est persona cui adiungitur. Et confirmatur, quia antiquissimo Ecclesiæ ritu nuptijs ex præcepto adhibendus erat Sacerdos, ut patet ex 30. q. 5. ergo Parochus, quem Tridentinum requirit, etiam debet esse Sacerdos.

Sancius verò lib. 3. disp. 20. Egidius disp. 27. dub. 2. Henriquez 11. de Matrimonio, cap. 3. & Basilium cap. 17. docent, Parochum nõ debere esse Sacerdotem, & meritò: quia Parochus non Sacerdote sufficienter satisfit decreto Tridentini, tantum requirerentis Parochum, quia particula *alio* non semper denotatur personam antecedentem esse similis qualitatis, ut constat ex illo Luc. 23. *Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo.*

Et quamuis antiquo iure necessaria esset præsentia Sacerdotis, imò Parochi, ut licitè fieret matrimonium, non fit, etiam nunc necessariam esse præsentiam Parochi Sacerdotis ad valorem matrimonij; quia modò ad hunc non requiritur nisi Parochus (qui esse potest, quamuis non sit Sacerdos); imò nec est necessaria, ut licitè fiat, ut contra Petrum Ledesmam docent Sancius & Basilium, quia decreto Tridentini, quòd corrigit Ius illud antiquum, id non requiritur.

Circa posterius conueniunt Doctores, ad valorem matrimonij necessarium esse, eum, qui ex Parochi aut Ordinarij licentia assistit matrimonio,

Sancius.
Menoch.

20

Gr. XIII.

Nauarrus.
Salzedo.
Basilium.

21

Sancius.
Henrig.
Egidius.

22

Nauarrus.
Basilium.Sancius.
Egidius.Sancius.
Egidius.

23

Rodriguez.
Salzedo.
Siluius.

24

Sancius.
Egidius.
Henrig.
Basilium.Sancius.
Basilium.

25

esse Sacerdotem, quia id expresse requirit Tridentinum, sed non esse necessarium, quod sit approbatus ab Ordinario; quia id nullibi requiritur, sicut requiritur ad audiendas confessiones secularium.

DIFFICULTAS VIII.

Utrum Parochus excommunicatus valide assistat Matrimonio.

Conueniunt Doctores, post Concilium Constantiense Parochum excommunicatum non denuntiandum, nec excommunicatum ob notoriam percussorem Clerici (qui dicitur excommunicatus toleratus) valide assistere matrimonio, & valide conferre licentiam alteri Sacerdoti ad assistendum.

Est tamen difficultas de Parocho excommunicato aut denuntiato, aut ob notoriam percussorem Clerici, qui dicitur non toleratus. Primò, An valide assistat matrimonio.

26

Sancius.
Henric.
Ægidius.
Basilus.

Conueniunt communiter Doctores, Parochum excommunicatum, quamuis non toleratum, valide assistere matrimonio. Ita Sancius lib. 3. d. 2. Henriquez cap. 3. Ægidius disp. 27. dub. 2. & Basilus c. 17. quia assistere matrimonio non est actus iurisdictionis, alias assistentia coacta non sufficeret: imò neque est actus testis, quia assistere non est testificari; sed tantum est actus, ratione cuius fit quis conscius, & potens testificari: ergo quamuis excommunicatus non toleratus nequeat actum iurisdictionis Ecclesiasticæ valide exercere, & quamuis non posset valide testificari, poterit tamen valide assistere matrimonio; quia excommunicatus, quamuis non toleratus, nullibi priuatur potestate assistendi.

Secundò est difficultas, An Parochus excommunicatus non toleratus valide licentiam conferat Sacerdoti, ut assistat matrimonio.

Ledesma.
Ægidius.

Petrus Ledesma q. 45. art. 9. punct. 3. dub. 4. & Ægidius vbi supra, partem negatiuam tuerentur, quia conferre licentiam ad assistendum matrimonio, est actus iurisdictionis Ecclesiasticæ, quia dicitur excommunicatus priuatus est; quia est actus potestatis Parochi, & non Ordinis, ut patet, ac proinde est iurisdictionis.

27

Sancius.
Basilus.
Henric.
Rebellus.

Sancius verò, Basilus, Henriquez vbi supra, & Rebellus lib. 2. quæst. 8. partem affirmatiuam tradunt, & merito: quia collatio dictæ licentiæ non est actus iurisdictionis, quia non est institutio Iudicis, sed tantum est quedam designatio spectatoris matrimonij, ut possit de eo testificari, facta ex ordinatione Tridentini, à quo Sacerdos, dicta designatione supposita, accipit potestatem ad id, & non à Parocho; quia ea supposita, Sacerdos qualificatur à Tridentino ad id, sicut & ipse Parochus, & non à Parocho. Vnde collatio dictæ licentiæ non est actus potestatis Parochi ut Parochus est, sed est actus auctoritatis à Tridentino annexæ officio Parochi.

Obseruandum est, Parochum excommunicatum, quamuis non toleratum, non tantum valide (ut diximus) sed etiam licite assistere matrimonio, & conferre licentiam ad id, ut contra Basilium aduertit Sancius, quia quamuis in his duobus communicet cum alijs, id tamen efficit ob utilitatem, imò ob necessitatem contrahentium: quia absque eo, aut absque eius licentia nequeunt con-

trahere, vnde nec ipsi contrahentes peccant dum coram illo contrahunt. Si tamē Parochus ab Episcopo, aut ab alio competente Iudice prohibitus sit assistere matrimonio, aut licentiam conferre, id efficiat, quamuis peccet, valide tamen efficit, quia simplici prohibitione non priuatur dicta potestate, imò priuari nequit quamdiu manet Parochus (quamuis sit ad nutum amobilis) nisi à Papa, aut à Concilio generali; quia ab his accipit potestatem ad dicta absque subordinatione ad Episcopum, quoad eorum valorem: quando verò Parochus tantum est prohibitus Sacramenta administrare, potest valide & licite assistere matrimonio, & licentiam ad id conferre, quia neurum est Sacramentum administrare.

Et nō solum verus Parochus valide assistit matrimonio, & licentiam confert ad id, sed etiam qui verè non est Parochus, dum habeat titulum coloratum Parochi, id est, dum habeat titulum Parochi à legitimo Superiore, quem occulte amittit, à principio verè non accipit, ob occultum impedimentum, & dum communi errore creditur habere titulum; quia tunc Ecclesia ob commune bonum confert potestatem ad valide exercendum officium Parochi, ut generaliter contingit omnibus Iudicibus & Officialibus habentibus dictum titulum coloratum, & existente dicto errore, iuxta L. Barbarum. ff. De officio Prætoris.

DIFFICULTAS IX.

Quis præter Parochum possit assistere Matrimonio, & licentiam assistendi concedere Sacerdoti.

Conueniunt Doctores, in primis, Romanam Pontificem posse in tota Ecclesia matrimonio assistere, & alteri licentiam ad id conferre, ut patet. Secundò, Episcopum in sua diocesi non solum posse licentiam conferre Sacerdoti ut assistat matrimonio (quia verè est Ordinarius in illa) sed etiam posse matrimonio assistere; quia est Parochus superior, aut Parochus superior. Tertiò, idem posse omnes habentes Episcopalem iurisdictionem, respectu eorum in quos eam habent, ut Abbates Ecclesiarum nulli Episcopo subiectarum, quia sunt ordinarij in eis. Quarto, idem posse Capitulum sede vacante, quia succedit Episcopo quoad iurisdictionem ordinariam, cui est annexa dicta facultas. Quintò, idem posse Legatum à latere Pontificis in provincia suæ legationis, quia est Ordinarius in ea, ut constat ex cap. 2. de Officio Legati, in 6. Tandem sextò, idem posse Cardinalem in Ecclesijs sui tituli, quia sunt in eis ordinarij, imò etiam Parochi immediati.

Conueniunt Secundò, Archiepiscopum non posse assistere matrimonio subditorum sui Suffraganei, neque ad id licentiam concedere, quia non est Ordinarius illorum: posse tamen, dum adu visitat diocesim Suffraganei, quia tunc habet iurisdictionem ordinariam; & etiam posse, quando nolente Suffraganeo aliquos maritaliter coniungi, ad ipsum super ea re appellatur, postquam eius sententia transierit in rem indicatam, quia tunc ad ipsum deuoluitur iurdictio ordinaria.

Est tamen difficultas, An Promotor, seu Vicarius Generalis Episcopi, ex vi sui officij, absque superaddita & speciali commissione, possit matrimo-

nio assistere, & ad id licentiam conferre sicut ipse
Episcopus.

Petr. Ledef. Petrus Ledefma quæst. 4. s. art. 5. pun. 3. dub. 4. docet, non posse; quia Vicarius generalis ex suo officio nequit de causis matrimonialiibus cognoscere, vt significari videtur in cap. *Accidentibus*. i. 2. de Excessibus Prælatorum, dum dicitur, dictam cognitionem ad dignitatem Episcopalem pertinere; ergo neque poterit matrimonio assistere, neque ad id licentiam conferre.

32
Sancius.
Egidius.
Ejusius.

Sancius verò disp. 29. Egidius disp. 27. dub. 2. Basilius lib. 5. cap. 11. & communiter Doctores docent, posse: quod etiam Congregatio Cardinalium declarauit, & merito: quia, vt ex Tridentino sess. 24. cap. 1. de Reformatione matrimonij constat, Ordinarius potest matrimonio alistere, & ad id licentiam conferre: proutior autem, seu Vicarius generalis Episcopi, est ordinarius, vt ostendit Sancius num. 3. & si & constat ex eo, quod Vicarius Episcopi constituit vnum tribunal & vnam personam cum Episcopo, vt dicitur in cap. *Romana*. 3. de Appellat. in 6. quod etiã constat ex praxi approbandi ad audiendas confessiones secularium, quod à Tridentino commissum est Episcopo, & regulariter fit à Vicario Etidem ob eandem rationem dicendum: est de Vicario generali eorum qui habent iurisdictionem Episcopalem.

33. Possit autem Vicarium generalem Episcopi ex
vi sui officij de causis matrimonialibus cognoscere
et, praxis ostendit; quando autem in dicto cap.
Accedentibus, dicitur, earum cognitionem ad Epi-
scopum pertinere, non excludit eius Vicarius
generalis quia vnam cum eo personam constituit,
& vnum tribunal; præterquam quod assistere ma-
trimonio, & ad id licentiam conferre, non est de
causis matrimonialibus cognoscere.

Archipresbyter verò nequit assistere matrimo-
nio, nisi suorum parochianorum, & non parochia-
norum Parochi sibi subditi, quia non est Paro-
chus, neque ordinarius eorum.

DIFFICULTAS X.

Virum Parochus non proprietarius ab Episcopo delegatus, & amobilis ad nutum illius, possit Matrimonio assistere, & ad id licentiam conferre.

34 **C**onueniunt Doctores, Parochum ab Episcopo aut ab eius Vicario delegatum, vel interim dum aliquis in proprietarium eligitur, vel quia Episcopus est immediatus Párochus, posse valídè assistere matrimonio, aut quia est verus Párochus, aut quia in dicta delegatione continetur licentia ipsi facta ad assistendum matrimonio.

Est tamen difficultas, An etiam possit licentiam
ad id conferre. Sotus in 4 dist 18. quest. 4. art. 3. &
Bartholomæus Ledefina de Pœnitentia dub. 13.
docent, non posse, quia prædictus est delegatus;
qui autem est delegatus, nequit alterum subde-
legare.

Sancius.
Henric. Sancius verò lib. 3. disp. 31. Henriquez & plures alij docent, posse: quod etiam declaravit Congregatio Cardinalium, & merito: quia ille est verè Parochus, quamvis delegatus, ergo potest ad id licentiam conferre, quia ex Tridentino sufficit licentia Parochi. Et idem ob eandem rationem di-

cendum est de Vice-curato plenè delegato à Pa-
rocho proprietario; vt contra Basilium aduerit
Sancius, quod verum credimus, non solum in
absentia, sed etiam in præsentia Parochi proprie-
tarij; quia etiam in præsentia illius est verus &
proprius Parochus, quamuis non proprietarius,
sed delegatus & mercenarius.

DIFFICVLITAS XI.

*Qualis licentia requiratur in Sacerdote,
ut valide assistat Matrimonio.*

Primò est difficultas, An ad id requiratur li-
centia specialis.

Vera cruz in Appendice ad Speculum dub. 5. docet, requiri licentiam speciale; quia quæ specialiter nota sunt digna, quando specialiter non notantur, videntur neglecta, vt patet ex L. Item. ff. De iniurijs; sed matrimonium est res grauiſſima & ardua, vt conſtat ex cap. fin. de Procuratoribus, in 6. & ex ſe patet, ergo eſt. dignum ſpeciali nota, ac proinde quando ſpecialiter non conceditur, videtur omiſſum, & non conſeſſum.

Sancius verò disp. 35. & Agidius disp. 27. *Sancius. Agidius.*
dab. 3, docent, non requiri licentiam specialem
sed sufficere generalem, qua conceditur facultas
ad exercendum officium Parochi: quod etiam
declaravit Congregatio Cardinalium; & merito;
quia assistendo ex ea licentia, satisficit Tridentino,
requirenti licentiam ad assistendum; quia ea est
vera licentia ad id, quamvis sub verbis generali-
bus collata; imò sufficit quòd licentia ad assisten-
dum, siue specialis siue generalis, conferatur ver-
baliter, vt aduertit Sancius, quia licentia verbalis *Sancius.*
est vera licentia: cui non obstat declaratio Cardi-
nalem; in qua dicitur sufficere licentiam genera-
lem in scriptis datam; quia non dicitur requiri, sed
sufficere.

37
 Ea verò, quæ speciali nota sunt digna, tunc cen-
 sentur omiffa, quando non conceduntur speciali-
 ter, aut modo æquivalente concessioni speciali:
 concessio autè facultatis generalis, ad exercendum
 officium Parochi æquivaler licentiæ speciali ad
 afsistendum matrimonio, quia hæc includitur in
 illa; concessio verò facultatis ad administrandum
 omnia Sacramenta, non æquivaler, nec sufficit
 (quamvis Congregatio Cardinalium doctrinam
 probabilem fecuta, oppositum indicet) vt contra
 Basilium cap. 29. advertunt Henriquez 11. de Ma-
 trimonio, cap. 3. & Aegidius disp. 27. dub. 3. quia
 afsistere matrimonio, non est sacramentum Ma-
 trimonij administrare; quia nec Sacerdos afsis-
 tens, nec Parochus est minister, sed tantum ipsi
 contrahentes.

Secundò est difficultas, An sufficiat rati habitio.
Conueniunt communiter Doctores, non suffi-
cere rati habitio né futuram post assistentiam ma-
trimonij.

Sancius.
Basilus.
Ægidius.

trimonij, quamvis probabilissimè præsumptam. Ita Sancius, Basilus & Ægidius ubi supra, quia tunc assistitur absque licentia quæ actu sit; quia quando assistitur, nondum est rati habitio, quia est futura. Neque huic obstat Regula illa decima Iuris, *Ratihabitionem retrahit, & mandato comparari*; quia ea Regula tantum habet locum, quando valor actus aut contractus pendet ex sola voluntate rati habitentis; ac proinde non habet locum in matrimonio, cuius valor non pendet ex sola voluntate Parochi conferentis licentiam, sed etiam ex consensu contrahentium, qui fuit nullus ex defectu licentia.

Supereft ergo difficultas, An sufficiat rati habitio præfens (quæ dicitur *licentia tacita*) ut contingit quando Parochus videt Sacerdotem incipientem assistere, aut parari ad id, & non contradicit, cum facile possit.

39
Henric.
Vera-crux.

Sancius.
Ægidius.
Basilus.

Henriquez 11. de Matrimonio cap. 3. & Veracruz docent, non sufficere, sed requiri expressam licentiam; quod etiam videtur declarasse Congregatio Cardinalium, dum ait, non sufficere licentiam tacitam, quæ resultat ex tolerantia. Sancius verò, Ægidius & Basilus ubi supra docent, sufficere, & meritò: quia dicta licentia, quamvis tacita, est vera licentia, & non est purè interna, sed externa, quia taciturnitas in eo casu est signum externum sufficiens voluntatis, qua Parochus vult Sacerdotem illum assistere.

Vnde Cardinales in dicta Declaratione, aut maximo rigore ad seruandam formam Tridentini, non sunt contenti dicta licentia tacita, aut fortè loquuntur de licentia tacita futura.

Tertiò est difficultas, An sufficiat licentia extorta per vim, aut metum, aut fraudem.

Sancius.
Ægidius.

Non desunt qui existiment non sufficere; quia quæcumque donatio non liberalis, est inualida. Sancius verò disp. 39. & Ægidius d. 27. n. 39. docent sufficere, & meritò: quia illa licentia non est donatio alicuius rei, quæ fiat illius cui datur licentia (quia si talis esset, non posset esse valida defectu tituli, nempe liberalitatis) sed est quedam concessio facultatis ad assistendum, quæ absque fundamento negatur esse valida, quamvis concedatur ab infirmo, si hic & nunc efficaciter concedatur.

DIFFICULTAS XII.

Quis censetur Parochus vagabundorum, & quomodo se debeat gerere circa eorum Matrimonium.

40
Sancius.
Henric.
Basilus.

Vagabundi seu vagi dicuntur in Iure, qui nullum habent firmum domicilium, sed vagantur, ac proinde nullum habent firmum & certum Parochum; quia fideles ex domicilio sortiuntur Parochum, ut statuitur in cap. ult. de Parochijs.

Circa prius ergo Sancius lib. 3. disp. 25. Henriquez 11. de Matrimonio, cap. 3. & Basilus lib. 5. cap. 14. docent, vagabundos non habere proprium Parochum, quia carent domicilio; & consequenter quemlibet Parochum posse eorum matrimonio assistere, & eorum confessiones audire; quia non est maior ratio vnius Parochi quam alterius.

41
Pet. Sotus.
Ægidius.

Petrus Sotus lect. 5. de Confess. & Ægidius disp. 27. dub. 2. docent, Parochum vagabundorum, ut eorum matrimonij assistat, & eorum confessiones audiat, esse illum in cuius Parochia actu

habitant & hospitantur, & meritò: quia istis assignandus est aliquis proprius Parochus, cui incumbat eorum cura, alias non fuisset illis sufficienter prouisum; nullus autem alius eis congruè assignari potest, nisi ille in cuius parochia actu habitant tempore quo contrahunt matrimonium, aut aliud Sacramentum recipiunt. Quod etiam praxi confirmat; quia nullus Parochus censetur obligatus ad conferendum Eucharistiam & Extremam Vnctionem vagabundo ægotanti, nisi ille in cuius parochia tunc vagabundus hospitatur & habitat.

Quamvis ergo vagi careant domicilio, non carent proprio Parochio (quamvis careant firmo) quia actualis habitatio est illis in locum domicilij, saltem ex interpretatiua & rationabili voluntate Summi Pontificis, quia consonum est rationi, iuris & Iuri positiuo, parochias assignari ex habitatione subditorum; ac proinde quando non habent firmam, ex actuali non firmam. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Et quamvis contingat, in oppido aliquo esse parochiam aliquam ab Episcopo pro vagabundis deputatam, nihilominus Parochus in cuius parochia actu habitat, est sufficiens ut eorum matrimonio valide assistat; quia Iure Pontificio communiter proprius Parochus eorum, etiam si illicite assistat, quando assignatione alius Parochi, ab Episcopo facta ex rationabili causa, prohibetur alijs assistere. Assignatus tamen ab Episcopo erit sufficiens, ut licite & valide assistat, non ut Parochus, sed ex licentia generali Episcopi, quam eo ipso quod eum assignat ut Parochum, ipse confert ad id. Quando verò vagis assignatur parochia solum, ut in eis satisfaciatur præcepto annuæ confessionis & Communionis, tunc Parochus istius parochiæ non erit sufficiens ut eorum matrimonio assistat, quia tunc non eo ipso ei conceditur licentia assistendi, sed tantum erit sufficiens ad id Parochus, in cuius parochia actu habitant.

Circa posterius obseruandum est (in quo communiter conveniunt Doctores) Parochum, etiam si valide assistat matrimonio vagorum, illicite tamen, quando assistit non facta prius inquisitione de eorum statu & habilitate ad contrahendum, & re ad Ordinarium delata, & ab eo obtenta licentia iungendi illos matrimonio: quia ita præcipitur in Tridentino sess. 24. c. 7. de Reformat. matrim. Quod etiam est verum, quamvis vnus tantum ex contrahentibus sit vagus; tunc tamen eorum matrimonium poterit contrahi coram Parochio cuiuslibet, siue alterius, iuxta ea quæ diximus Diffic. viii.

DIFFICULTAS XIII.

Verum Sacerdos habens licentiam ad assistendum, eam tamen ignorans, rati assit.

Conueniunt Doctores, Sacerdotem, cui concessa est licentia non petita nomine suo, sed à Parochio, siue propria sponte siue rogato ab alio, quamdiu eam ignorat, non posse valide assistere matrimonio; quia saltem tunc non habet licentiam acquisitam, quia non habet eam acceptatam à se, nec ab alio nomine suo.

Est tamen difficultas, An quando Sacerdos habet licentiam nomine suo petitam à nuncio ad id missa ab ipso Sacerdote, eam tamen igno-

rar, illi valeat ad valide assistendum matrimonio.

Sancius. Sancius disp. 36. & *Egidius* 27. dub. 3. docent, dictam licentiam valere ad id, quia tunc Sacerdos verè habet licentiam acquisitam, utpote acceptatam à nuntio misso nomine suo ad id. Et idè docet de privilegio *Silvester* v. *Privilegium*. quæsto 16.

Nostamen existimamus, dictam licentiam non valere ad id (quod de privilegio, habente vim dispensationis legis, docet *Valquez* 1.2. disp. 159. c.4.) quia credi non potest, Tridentinum & Parochum velle, ut licentia concessa valeat, & sit vera licentia, quousqueis cui conceditur, possit eà licitè assistere, quia ad id conceditur: qui autem ignorat licentià esse sibi concessam, quamvis iam acquisitam acceptatione à nuntio facta, nequit licitè eà assistere matrimonio. Sufficit tamen notitia licentiæ (sicut & dispensationis denuntiatio- num præmittendarum) habita ex testimonio alicuius fide digni, quando non est ratio aliqua suspitionis in oppositum: imò sufficit notitia habita ex testimonio contrahentium, quando sunt valde fide digni; non verò quando contrahentes sunt Ordinario tantummodo fide digni; quia in his quæ pertinent ad forum externum, ut pertinent dicta licentia, & dicta dispensatio, est difficile credendum partibus.

Observandum est, licentiam semel datam posse ad libitum revocari. Addunt tamen *Sancius* & *Egidius*, non censeri sufficienter revocatam, quousque revocatio intimetur ipsi habenti licentiam, siue per notitiam, siue per epistolam, & non sufficere, aliunde nosse revocationem.

DIFFICULTAS XIV.

Quot alij assistentes seu testes, & quales requirantur & sufficiant ad valorem Matrimonij.

*C*irca prius certum est, ad valorem matrimonij, præter Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Parochi, requiri & sufficere duos alios assistentes, seu testes, coram quibus contrahatur, ut constat ex Tridentino scilicet 24. cap. illo 1. Requiritur etiam, Parochum & alios duos simul assistere, ut possint esse testes, id est ut possint testificari de matrimonio tamquam de vno & eodem contractu; alias per eos non posset plenè constare de matrimonio, quod Tridentinum intendit.

Circa posterius non desunt recentiores, qui existiment, ad valorem matrimonij requiri, quòd testes sint omni exceptione maiores, id est, quòd careant omni defectu, ob quem testes lute repellunt à ferendo testimonium; quia, ut constat ex cap. 1. de Consanguinitate, & ex alijs Iuribus, ad causas matrimoniales requiruntur testes omni exceptione maiores; ergo etiam ad testificandum de contractu ipso facto.

Sancius verò lib. 3. d. 41. & communiter Doctores docent, ad valorem matrimonij non requiri, quòd assistentes sint omni exceptione maiores; quia dicta maioritas, seu carentia dictorum defectuum, nullo lute requiritur; quia non lute Tridentini, cum hoc nullam qualitatem in assistentibus requirit, nisi quòd unus sit Parochus, non lute aliquo antiquo peculiari circa matrimonium, quia quamvis in dicto cap. 1. de Consanguinit. & in alijs, dicta maioritas requiratur ad dissolvendum matrimonium, non tamen ad ei assistendum:

neque lute communi, quo generaliter dicta maioritas requiritur, quia hæc tantum requiritur in alijs negotijs, & non in favorabilibus, qualis est celebratio matrimonij. Ex quo constat, quamcumque personam vlu rationis præditam posse valide assistere matrimonio.

DIFFICULTAS XV.

Qualis presentia Parochi & aliorum testimonium requiratur & sufficiat ad valorem Matrimonij.

*C*onueniunt Doctores, ad valorem matrimonij requiri in Parocho & in alijs testibus præsentiam moralem seu humanam, qua assistant aduertendo ad contractum; aliàs non possent de eo testificari; & sufficere, si percipiant contractum per interpretem, sicut etiam sufficit, quòd unus contrahentium alteri per interpretem exprimat suum consensum.

Est tamen difficultas Primò, An in Parocho & alijs testibus sufficiat attentio virtualis, ut contingit, quando animo assistendi accesserunt aduertenter, tamen tempore, quo fit contractus, mentis euagatione distrahantur.

Henriquez 2. de Matrim. c. 3. docet, sufficere intentionem virtuale; quia etiam sufficit ad valorem aliorum Sacramentorum, & ad consecrationem.

Sancius verò l. 3. disp. 39. & plures alij docent, non sufficere, sed requiri actuale, & merito: quia absque intentione seu aduertentia actuali non possunt testificari factum esse matrimonium; imò etiam in ipsis contrahentibus requiritur actualis, ut valide contrahant, quamvis in eis sufficiat virtualis aduertentia, & intentio efficiendi ipsum contractum verum Sacramentum (ut diximus Disp. 1. Diffic. ix.) sicut etiam sufficit ad valorem aliorum Sacramentorum, & ad consecrationem.

Secundò est difficultas, An sufficiat assistere, quando contra suam voluntatem assistunt detenti & coacti. Ratio difficultatis pro parte negativa est, quia assistentia coacta non videtur humana, seu hominis ut homo est, quia est contra voluntatem, & ad assistentiam humanam non tantum videtur requiri aduertentia intellectus, sed etiam consensus voluntatis; quia homo ut homo non tantum constat intellectu, sed etiam voluntate.

Nihilominus *Sancius* ubi suprà, *Basilus* c. 21. & communiter Doctores docent, assistentia coactam seu violentam sufficere (quod etiam declarauit *Basilus*. Congregatio Cardinaliù de Parocho, de quo poterat esse maior difficultas) & merito: quia Tridentinum tantum requirit præsentia Parochi & testimonium sufficientem ad testificandum, matrimonium esse factum: assistentia autè seu præsentia, quamvis coacta, sufficit ad dictam testificationem, ut patet, quia potest esse cum actuali aduertentia, & in hoc tantum sensu requiritur quòd præsentia sit humana, nempe quòd sit sufficiens ad testificandum, quod conuenit assistentiæ coactæ, & etiam assistentiæ dolo procuratæ: & ob eandem rationem sufficit, assistere matrimonio à casu, ut contra *Basilium* (cui Congregatio Cardinalium fauet) docent *Sancius* ubi suprà, & *Petrus Ledesma* q. 45. art. 5. *Sancius*, punct. 3. dub. 2. quia scilicet à casu assistere, sufficit ad testificandum.

Addimus, ut communiter Doctores, ad valorem matrimonij non requiri, quòd Parochus proferat

Q q 3 verba

verba illa, *Ego vos coniungo*, neque alia; quia presentia Parochi non est necessaria ut ministri, sed ut testis; peccabit tamen Parochus contra preceptum Tridentini, si illa omittat; sed non mortaliter, quia est omisio rei levis.

51
Sancius.

Qui autem contrahunt coram Parocho coacto, peccant mortaliter, ut docent Sancius & plures alij; quia illi, ut ministro Ecclesiae ab ipsa deputato ad authorizandum matrimonium, gravem irreverentiam irrogant contra Religionem, aut contra dulum sacram; & etiam peccant contra iustitiam, aut mortaliter aut venialiter pro quantitate violentiae; & etiam contra hanc peccant, & eodem modo, contrahendo coram alijs testibus coactis, quamvis non contra Religionem, saltem graviter. Nihilominus quando esset gravis necessitas contrahendi, & absque iusta causa nollent assistere, possunt dolosa aequiocatione vocari tam Parochus quam alij, aut ad eos venire, non tamen vi cogi, quia privati non possunt id efficere.

DIFFICULTAS XVI.

Quibus penis puniantur contrahentes clandestine absque testibus.

52 **I**nter penas, quibus, ubi Tridentinum viget, puniuntur contrahentes absque Parocho & alijs testibus, recenseri solet Primum, quod sint inhabiles ad sic contrahendum, ut decernitur in Tridentino sess. 24. c. 1. id tamen non est poena, sed effectus aut actus legis irritantis; quia post factum contractum clandestinum, non relinquuntur inhabiles ad postea valide contrahendum, ut contra nonnullos docent communiter Doctores, & deducitur ex ipso Tridentino, quod etiam Congregatio Cardinalium declaravit.

Secundo contrahentes absque Parocho & alijs testibus, ubi Tridentinum viget, puniendi sunt poena gravi arbitrio Ordinarii, ut statuit Tridentinum ubi supra. & ubi Tridentinum non viget, contrahentes clandestine absque testibus, & forsitan etiam absque proprio Sacerdote, sunt etiam puniendi poena arbitraria, ut statuitur in cap. fin. de Clandestina despons. Et in eodem cap. sic contrahentes etiam puniuntur in eo, quod eorum proles sit illegitima, quando contrahunt in gradu prohibito, quamvis ignoranter.

53 **T**ertio, in aliquibus diocesis contrahentes absque Parocho & alijs testibus, excommunicantur ipso facto excommunicatione Synodali.

Quarto, contrahentes clandestine, id est, absque testibus lege Ecclesiastica requisitis, iure antiquo Castellae L. final. tit. 3. par. 4. tradendi erant in perpetuam servitutem propinquiorebus consanguineis uxoris. Haec tamen poena iam non habet locum, quia mitior statuta est L. 41. Tauri, quae habetur l. 5. Novae Recopilat. tit. 1. l. 1. nempe poena privationis omnium bonorum, & exilij ab his Regnis, & quod possint à parentibus exheredari, de quibus legendus est Sancius lib. 3. disp. 47.

Sancius.

DIFFICULTAS XVII.

Quibus penis puniatur Parochus, assistens Matrimonio clandestino absque alijs testibus.

54 **I**n primis in cap. fin. de Clandestina desponsat. Parochus, vel alius Sacerdos, assistens matri-

monio clandestino sine alijs testibus, suspenditur triennio ab officio, sed non ipso facto, ut verbo illo *suspendatur*, respiciente actum futurum indicis, significatur.

Deinde in Tridentino sess. 24. c. 1. de Reformatione matrimonij, praecipitur, Parochum, vel alium Sacerdotem, assistentem matrimonio absque alijs testibus, & etiam alios testes absque Parocho vel alio Sacerdote assistentes, graviter puniri arbitrio Ordinarii.

Est tamen difficultas, An post hoc decretum Tridentini, quo praecipitur Parochus vel alius Sacerdos assistens absque alijs testibus, graviter puniri arbitrio Ordinarii, cessaverit supradicta poena suspensionis triennalis ferenda, statuta in dicto cap. fin.

Rodriguez Tom. 1. c. 221. & Salsedo in Practica cap. 73. docent, non cessasse, quod etiam supponit Aegidius dub. 10.

Et probari potest Primum, quia Tridentinum non derogat Iuri antiquo, imò fatetur se inherere vestigijs Concilij Lateranensis, ex quo Ius illud desumptum est. Secundo, quia quando eidem delicto diversae poenae imponuntur, quamvis diversis legibus, servanda sunt, praesertim si poena, quae imponitur posteriori lege, sit aliquo modo contraria priori lege. Ergo quamvis lege Tridentini decernatur poena arbitraria, etiam perseverabit poena illa suspensionis triennalis dicti cap. fin. praesertim cum in eo decernatur ultra suspensionem triennem gravius puniendum, si qualitas delicti postulaverit.

Sancius verò lib. 3. disp. 48. & Matienzo lib. 3. de Recopilationis, tit. 1. l. 1. docent, suspensionem illam triennem cessasse, & merito: quia ratio conformis est, ut quando lege nova imponitur mitior poena, quam erat imposita lege antiquiori, cesset antiqua, praesertim quando tempore legis novae delictum sit factum minus perniciosum Reipublicae; ergo per poenam arbitrariam impositam nova lege Tridentini, cessat antiqua suspensionis triennalis; quia illa arbitraria est mitior, & post decretum Tridentini matrimonij sic factum, utpote nullum, est minus perniciosum Reipublicae, quam antea quando validum manebat. Ex quo constat ad posteriorem rationem.

Ad priorem verò respondemus, decreto Tridentini fuisse derogatum Iuri illi antiquo quoad dictam poenam, non expresse, sed implicite, imponendo aliam mitiorem pro eodem delicto iam minus pernicioso. Unde Tridentinum, quoad puniendum matrimonium dicto modo clandestinum, non inheret vestigijs Concilij Lateranensis, neque id intendit, sed solum quoad praemittendum denuntiationes, & quoad puniendum Parochum illas omittentem.

Observandum est, in Tridentino dicto c. 1. statui, ut Parochus, aut alius Sacerdos, adhuc Regularis, qui ausus fuerit matrimonialiter coniungere aut benedicere alienos parochianos, absque licentia proprii, ipso Iure suspensus maneat, deinceps ab Ordinario Parochi, ad quem id pertinebat, absolvatur; ac proinde ob rationem supradictam corrigitur & cessat poena excommunicationis contra Religiosos matrimonia solemnizantes, lata in Clementina 1. de Privilegijs; quod declaravit Congregatio Cardinalium, cuius declaratio aperte favet nostrae doctrinae de cessatione suspensionis triennalis.

DIFFI.

DIFFICULTAS XVIII.

Utrum denuntiationes sint necessariae ad Matrimonium, & quomodo sint faciendae.

57 **D**enuntiationes sunt admonitiones quaedam, quibus monentur Christiani, ut si aliquod impedimentum nouerint inter eos qui matrimonium contrahere intendunt, illud aperiant.

Circa prius ergo certum est, in Tridentino sess. 24. c. 1. saepe repetito requiri, ante contractionem matrimonij fieri dictas monitiones ter à proprio Parocho tribus continuis diebus festiuis, in Ecclesia, inter Missarum solemnias; & in cap. fin. de Clandestina desponsat. desumpto ex Concilio Lateranensi c. 51. requiri fieri saltem semel à Presbyteris in Ecclesia.

Est tamen difficultas, An dictae denuntiationes, ubi Tridentinum viget, sint necessariae ad valorem matrimonij, ita ut eis omisio inualide fiat. Addimus, ubi Tridentinum viget; quia ante ipsum non fuerunt sic necessariae, ut in ipso exprimitur.

58 Circa difficultatem ergo non desunt, qui existimant, ubi Tridentinum viget, esse necessariae ad valorem (quando non omittuntur ex dispensatione) quia Tridentinum ubi supra decernit, Parochum assistere matrimonio, denuntiationibus praemissis; ergo absque eis non valide assisteret, ac proinde matrimonium fieri inualide, quia ad eius valorem requiritur valida assistentia Parochi.

Sancius verò lib. 3. de Matrimonio, dist. 5. Basilii lib. 5. c. 3. & communiter Doctores docent, non esse necessariae ad valorem, etiam si absque dispensatione omittantur, & merito: quia quamuis Tridentinum praecipiat Parocho, quod denuntiationes efficiat, & quod absque eis praecedentibus non assistat matrimonio, nisi earum dispensatione obtenta; non tamen irritat matrimonium aliter factum, sed tantum quando fit absque Parocho & alijs testibus, ut ex contextu patet. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

Quamuis ergo denuntiationes non sint necessariae ad valorem matrimonij, praerequiruntur tamen ex praecepto, ut licet fiat, & ut ei licet assistatur.

Est tamen difficultas, An absque eis praemissis contrahere matrimonium, & ei assistere, sit illicitum mortaliter.

59 **S**orus in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. ad 1. docet, tantum esse veniale (nisi in ea diocesi, in qua id sit prohibitum sub poena excommunicationis;) quia iure communi Tridentini & Lateranensis, denuntiationes non praecipuntur graui pondere.

Sancius verò, Basilii, & communiter Doctores docent, esse mortale, & merito: quia omisio earum est res grauis, imò praepcepta ut grauis, seu graui pondere, ob incommoda grauia quae sequi possunt, contrahendo absque eis praemissis. Addunt Sancius & alij contra Basilium, vnam ex tribus requisitis à Tridentino omittere, non esse peccatum mortale, quando moraliter est certum, nullum esse impedimentum, & merito: quia tunc non videtur omisio magni momenti.

60 **C**irca posterius (de quo legendus est Sancius disp. 6.) attento dicto decreto Tridentini, ubi viget, in primis dictae denuntiationes efficiendae sunt à proprio Parocho, ut in ipso decreto exprimitur; faciendae autem sunt à Parocho, siue per se, siue

per alium cui ipse committat, ut praxis ostendit. Secundo, ut ex dicto Decreto constat, faciendae sunt tribus diebus continuis festiuis, quod intelligitur, quamuis inter eos mediant aliqui dies feriales, imò sic melius satisfit intento dicti Decreti, detegendi videlicet impedimenta, & etiam sufficienter satisficis verbis: sufficet etiam (quidquid alij dicant) fieri tribus diebus festiuis absque intervallo ferialium; quia sic sufficienter satisfit verbis & intento dicti Decreti. Quando verò vna tantum praemittenda est denuntiatio, expectandum est aliquo temporis spatio post ipsam factam, alias esset parum, vtilis.

Tertio, faciendae sunt in Ecclesia, ut dicitur in dicto Decreto; & non in quacumque, sed in propria parochia, ut deducitur ex eo, quod in dicto Decreto dicitur, faciendas esse à proprio Parocho contrahentium: & faciendae sunt in parochijs vtriusque contrahentis, quando ad diuersas pertinent, nisi quando ob paruum distantiam parochiarum sufficiat in parochia vnius, siue viri siue feminae, ut possint impedimenta manifestari: & quando contrahens pertinet ad duas parochias, sufficet quod fiant in qualibet earum, in qua sit sufficienter notus; poriori tamen ratione in parochia illius Parochi, coram quo contrahendum est matrimonium. Quod si ad vnam tantum parochiam pertineat, & in ea non sit sufficienter notus, faciendae sunt in ea parochia aliena, in qua sit sufficienter notus, faciendae tamen sunt cura & diligentia Parochi ipsius contrahentis. Addunt nonnulli, denuntiationes posse fieri extra Ecclesiam, & in diebus non festiuis, ubi & quando magna populi pars conueniat, cui acquiescimus ubi id sit consuetudine introductum.

Quarto, denuntiationes faciendae sunt antequam matrimonium contrahatur, nisi adsit prudens suspicio, quod matrimonium malitiose impediatur; quia tunc, ut ex dicto Decreto constat, vna tantum sufficet ante matrimonium, vel nulla erit necessaria, si ob vnam id timeatur; tunc tamen postea ante illius consummationem faciendae sunt denuntiationes; sufficet tamen vna, ut declarauit Congregatio Cardinalium, quia ex vna parte pro eo casu Tridentinum contentum erat vna denuntiatione ante contractum matrimonij faciendae, & ex alia parte vna denuntiatione postea facta satisfit verbis Tridentini, pro eo casu dicentis, ante consummationem fiant denuntiationes; quia hoc in plurali dictum, potest sufficienter intelligi pro omnibus matrimonijs sic celebratis, quamuis non pro quolibet matrimonio. Poterunt tamen tunc omnes omnino omitti, si Ordinarius id iudicet expedire, ut dicitur in dicto Decreto.

DIFFICULTAS XIX.

Quis possit dispensare, ut denuntiationes postponantur, vel ut omnino omittantur.

Conueniant Doctores, Episcopum posse in praedicto dispensare; quia Tridentinum id remittit arbitrio Ordinarij, Episcopus autem est verè Ordinarius.

Est tamen difficultas Primo, An id etiam possit Prouisor seu Vicarius generalis ex vi sui officij.

Henriquez lib. 11. cap. 5. Basilii cap. 3. & Antonius Gomez in Bulla Cruciatæ, c. 4. q. 4. negant, immerito tamen, ut optime Sancius lib. 3. disp. 7.

Q. 4

Aegidius

Henriq.
Basilii.
Gomez.
Sancius.

*Ægidius.
Riccius.*

Ægidius disp. 27. dub. 6. & *Riccius* in Praxi, de-
cis. 259. quia etiam est ordinarius, & idem tribu-
nal, & eadem persona cum Episcopis, unde etiam si
admittamus id, quod refertur in declaratione
Congregationis Cardinalium apud Rebelum
num. 22. Papam dixisse quoad hoc, nomine or-
dinarij intelligi Episcopum, non est excludendus
eius Vicarius generalis; quia est eadem persona
cum Episcopo. Et id etiam posse quemlibet ha-
bentem iurisdictionem Episcopalem, nulli dice-
cesano subditu, contra Basilium docent *Sancius*,
Henriquez, *Ægidius*, & plures alij, & merito: quia
etiam isti verè sunt ordinarij, ut diximus Difficul-
tate. ix. & possunt comprehendì nomine Episcopi,
cuius fit mentio in nuper dicta Declaratione, cum
habeant iurisdictionem Episcopalem annexam
sue dignitati, & Papam solum voluisse excludere
habentes Abbatis, aut alias dignitates in com-
mendam, quibus annexa est iurdictio Episcopa-
lis, & non ipsos Abbates proprietarios, ut dedu-
citur ex relata Declaratione. imò tunc Papa, si ve-
rè id dixit, noviter eos exclusit, qui ante hanc suam
verbalem decisionem non erant exclusi.

64

*Sancius.
Ægidius.*

Et non tantum Episcopus, & alij habentes Epi-
scopalem iurisdictionem, possunt delegare facul-
tatem in eis dispensandi (ut contra non paucos
docent *Sancius* & *Ægidius*) quia nullibi impe-
diuntur, sed etiam Prouisor seu Vicarius genera-
lis, ut ob eandem rationem docet *Sancius*.

*Sancius.
Ægidius.*

Addimus (ut optime *Sancius* & *Ægidius*)
quando contrahentes sunt diuersarum diocesium,
Ordinarius vtriusque posse in denuntiationibus
dispensare, & pro utroque contrahente sufficere
dispensationem vnus (quamvis in hoc dubitet
Basilus) quia verè fiet ad Ordinario, quamvis sit
vnus tantum, quo satisfiat decreto Concilij Tri-
dentini, quod est verum, quamvis matrimonium
fiat in diocesi Ordinarij alterius; quia etiam satis-
fit dicto decreto, sicut ob eandem rationem su-
pra diximus, contrahentes diuersarum parochia-
rum validè contrahere coram Parocho vnus,
etiam in parochia alterius.

65

Vera-cruz.

Secundò est difficultas, An quando est prudens
suspicio, quòd matrimonium malitiosè impedi-
etur, si ad matrimonium præsупponantur denun-
tiationes, possit Parochus dispensare, ut omnes, aut
aliquæ ante matrimonium omittantur. Addimus
primò, quando est prudens suspicio, quòd matrimo-
nium malitiosè impediatur; quia in alijs casibus cer-
tū est non posse. Addimus Secundò, ut omittantur
ante matrimonium; quia certum est, non posse dis-
pensare, ut post factum matrimonium omittantur.

*Sancius.
Henrig.
Ægidius.
Basilus.*

Circa difficultatem ergo, etiam si *Vera-cruz* in
Appendice ad Speculum dub. 1. & Candelabrum
aureum 1. part. de Matrimonio n. 243. partem af-
firmatiuam tueantur; nihilominus *Sancius*, *Hen-
riquez*, *Ægidius* & *Basilus* partem negatiuam tra-
dunt, & merito: quia in dicto cap. vbi conceditur
facultas dispensandi in denuntiationibus, tantum
conceditur Ordinario, & de Parocho nulla fit
mentio, nisi ut assistat matrimonio.

DIFFICULTAS XX.

*Ob quas causas possit Ordinarius in de-
nuntiationibus dispensare.*

66

Supponimus, absque iusta & rationabili causa
non posse Ordinarium in denuntiationibus
dispensare; quia in eis dispensare, committitur

Ordinario à Tridentino sess. 24. c. 1. de Refor-
matione matrimonij, quando expedit; & quando
non est causa aliqua rationalis, non expedit;
quia dispensatio est ruptio iuris communis, quæ
absque rationabili causa non expedit.

Hoc supposito, conueniunt Primò Doctores,
suspicionem prudentem, quòd matrimonium
malitiosè seu iniuste impediatur, si ante ipsius
denuntiationes præmittantur, esse causam iustam
& sufficientem ad dispensandum in eis, non ut
omnino omittantur, sed ut omittantur ante ma-
trimonium, & fiant post contractum matrimo-
nium, sed ante consummationem, vel omnes
tres, si ob vnā, quamvis solam, id timeatur; vel
ut omittantur duæ, si ob duas id timeatur; vel
ut omittatur vna, si, quando fiant omnes tres, id
timeatur. Addimus nos (ut optime *Basilus* cap. 32.)
esse sufficientem vt excuset ab illis præmittendis
ante matrimonium, etiam absque dispensatione,
ut postea dicemus, etiam si tunc licentia Ordi-
narij (quæ latè dispensatio dici potest) sit sine
consilio.

Conueniunt Secundò Doctores, esse etiam
causas iustas ad dispensandum, ut omittantur
matrimonium ob dictam suspensionem, omittan-
tur etiam post matrimonium, & nunquam fiant,
ut supponitur in Tridentino vbi supra.

Et præter causam dictæ suspensionis, etiam sunt
aliæ cause iustæ ad dispensandum, ut denun-
tiationes omittantur ante matrimonium, & fiant post
illud contractum, imò etiam ut nec postea fiant,
sed omnino omittantur, adhuc quando non
sunt omittæ ob dictam suspensionem, ut contra
Zephalum consil. 421. docent *Sancius* lib. 3. in
disp. 9. *Ægidius* disp. 27. dub. 6. *Basilus* cap. 32.
& communiter Doctores: quia quamvis in Tri-
dentino tantum fit expresse concessum Ordina-
rio, quòd dispense ut non fiant post matrimo-
nium, quando ante illud sunt omittæ ob dictam
suspensionem, eo tamè ipso quòd id expresse con-
cessit, etiam interpretatiuè concessit quòd dis-
pense ut nec fiant postea, quando ante matrimo-
nium sunt omittæ ob alias causas; & ob alias cau-
sas etiam, quòd dispense ut omittantur ante ma-
trimonium, & postponantur, quod consuetudo &
Congregatio Cardinalium interpretatur sunt.

Ex causis ergo iustis, ob quas potest Ordina-
rius in denuntiationibus dispensare (in quarum
iustitia & sufficientia conueniunt communiter
Doctores) aliæ sunt iustæ, ut denuntiationes omittan-
tur ante matrimonium, & fiant post illud con-
tractum, sed ante consummationem, & aliæ ut
omnino omittantur, adhuc post matrimonium
contractum.

Secunda ergo causa iusta dispensandi, ut post-
ponantur, quando non possunt præmitti abs-
que periculo notabilis iacturæ animæ, aut rei
temporalis, aut absque impedimento operis no-
tabilis misericordiar; ut quando duo concubina-
rij intendunt contrahere, & prudenter timeant
esse carnaliter miscendos dum sunt denuntia-
tiones; & quando vir in articulo mortis vult con-
cubinam ducere, ut legitime filios ex ea habitos,
vel ut eam non relinquat in honoratam, quamvis
ex ea non genuerit filios.

Tercia causa iusta dispensandi ut postponantur,
est, quando tempus, quo nuptiæ solemnes prece-
bentur instat, & post factum matrimonium time-
tur ante tempus, in quo liceant, futura commu-
nitas

tio carnalis, quæ ante benedictiones nuptiales seu nuptias solennes est illicita, aut saltem non expediens. Addimus, ad id etiam sufficere, ne differratur contractio matrimonij vel consummatio, quamvis nullus sit timor, nec periculum.

Quarta causa iusta dispensandi in denuntiationibus, vt omnino omittantur etiam post factum matrimonium, est, quando non possunt fieri absque infamia contrahentium, vt quando sunt in concubinato, & publicè censentur coniugati.

Quinta causa iusta dispensandi vt omnino omittantur, est, quando nequeunt fieri absque pudore contrahentium, vt quando sunt senes, & quando valde senex contrahit cum valde iuvene, & quando valde nobilis cum ignobili.

70 Sexta causa iusta dispensandi vt omnino omittantur, est, quando contrahunt Magnates, & non repente, & occultè; quia tunc absque denuntiationibus facile constant impedimenta: & generaliter est causa iusta ad sic dispensandum cum quibuscumque, quando non est timor alicuius impedimenti.

Septima causa iusta dispensandi vt omnino omittantur, est, quando matrimonium prius publicè contractum, postea constat esse nullum, quamvis hoc publicè constet, quia tunc ad dispensandum sufficit prior fama, ex qua nullum resultauit impedimentum.

Octaua generaliter, ob quamcumque notabilem commoditatem contrahentium, siue spiritua-lem siue temporalem, potest iuste dispensari ab Ordinario in denuntiationibus aut præmittendis, aut omnino omittendis, vt commoditas exegerit.

71 Obseruandum est Primò, quòd quamvis in quolibet casu ex dictis possit Ordinarius supradicto modo dispensare, non tamen tenetur in quolibet, vt contra Siluestrum v. *Dispensatio*. quæst. 1. & contra Rosellam num. 4. & contra Armillam v. *Dispensare*. n. 14. docent Sancius l. 3. disp. 10. Egidius disp. 27. dub. 6. Basilius cap. 31. & plures alij; qui quamvis non conueniunt in quibus casibus teneatur, & in quibus non teneatur, parum tamen dissentiunt inter se, & à nostra doctrina quam iam subiicimus.

Sancius.
Egidius.
Basilius.

Nos ergo existimamus, Ordinarium teneri partibus potentibus, quoties dispensatio proficit notabiliter aut bono communi, aut ipsis contrahentibus, siue spiritualiter siue temporaliter (vt contingit in casibus dictis, exceptis quinto, sexto & septimo, & dilatione matrimonij contenta in casu tertio) quia potestas dispensandi in Prælati est in bonum commune, & in bonum suorum subditorum; & non teneri, quando dispensatio non proficit notabiliter, vt contingit in casibus quinto, sexto & septimo, & dicta dilatione matrimonij; quia ratio non exigit, vt ius commune dispensatione rumpatur (quamvis possit) quando dispensatio non proficit notabiliter.

72 Addunt Sancius, Basilius, & alij, quoties Ordinarius tenetur dispensare, & absq; ratione aliqua id denegat, aut non potest commodè adiri, posse matrimonium licite contrahi, omisis denuntiationibus, absque dispensatione: quod nos non generaliter approbamus, etiam si contrahere absque denuntiationibus proficiat notabiliter, sed tantum quando denuntiatio, aut mora efficiendi denuntiationes, nocet notabiliter bono communi, vel ipsis contrahentibus, vt contingit in casibus pri-

Sancius.
Basilius.

mo, tertio & quarto, & in priori parte secundi casus, excepta dilatione matrimonij contenta in tertio casu in fine; aut quando impedit opus alicuius misericordiae notabilis, vt contingit in posteriori parte secundi casus: quia præceptum non contrahendi absque denuntiationibus, tantum est Ecclesiasticum, quod non obligat cum damno notabili, nec cum dicto impedimento; ac proinde in his casibus non est necessaria dispensatio, quamvis Ordinarius possit commodè adiri, & sit paratus dispensationem concedere; quia dispensatio non est necessaria vbi præcepti obligatio cessat, & ob id in Tridentino vbi supra, in casu in quo est suspicio, quòd matrimonium iniuste impediatur, dicitur, quòd denuntiationes omittantur, nulla facta mentione dispensationis.

73 Obseruandum est Secundò, Ordinarium, vt dispenser, teneri quantum possit informari de veritate causæ; & etiam an sit impedimentum aliquod; sed non est necessaria informatio iudicialis adhibitis testibus iuratis, & in forma iudicij, vt contra non paucos docent Sancius, Basilius, & alij; *Sancius. Basilius.* sed sufficit informatio extrajudicialis, & in foro conscientie; quia Tridentinum dispensationem in denuntiationibus committit prudentiæ & iudicio Ordinarij, quod est committi suo priuato iudicio, & conscientie.

Addimus, dispensationem, quando fit, faciendam esse gratis, vt generaliter decernitur in Tridentino sess. 25. cap. 18. de Reformatione.

DIFFICULTAS XXI.

Vtrum ex vi denuntiationum sit obligatio reuelandi impedimentum occultum.

74 S Vpponimus (in quo conueniunt Doctores) quemlibet teneri deferre impedimentum, quod plenè probari potest, quamvis ortum ex peccato infami, vt ex fornicatione cum consanguinea alterius contrahentis: quamvis, quando oritur ex peccato infami, non solum omnino occulto, sed etiam plenè probabili, debeat impeditus prius secundum legem fraternæ correctionis admoneri, vt desistat à contrahendo matrimonio, etiam si admonitio nequeat commodè fieri intra terminum in denuntiationibus præfixum, sed facièda sit post illum.

Est tamen difficultas, An sit obligatio deferendi impedimentum occultum, quod quis solus nouit, & ob id testibus probare non potest.

Supplementum Gabrielis in 4. d. 28. q. 2. art. 3. *Gabriel.* dub. pen. & Basilius c. 34. docent, neminem teneri: quod etiam tradit Maior d. 21. q. 2. quando impedimentum ortum fuit ex peccato occulto. Probari autem potest, quia nemo denunciare tenetur, quod sufficienter probare non potest; absque testibus autem nequit sufficienter probare.

75 Sancius verò l. 3. disp. 13. Egidius d. 27. dub. 7. & cõmuniter Doctores docent, quemlibet teneri denunciare impedimentum occultum quod scit, quamvis solus sciat, & merito: quia quilibet tenetur vitare peccatum mortale proximi, si commodè possit, præsertim quando id à superiore præcipitur; at quando est impedimentum, quamvis sit tantum impediens, est peccatum mortale cum eo contrahere; & quando est dirimens, contrahentes etiam in perpetuo concubinato viuunt, & sciens impedimentum, potest, illud denuntiando, vitare dictum peccatum mortale proximi, quamvis

Sancius.
Egidius.

quamvis ipse solus sciat, quia vnus solus, quamvis denuntiator, si deponat vt testis, & iuratus, sufficit ad id, quando agitur de euitando peccato, vt tunc agitur, & non de punitione, vt diximus Disp. 11. Difficult. xix. Ex quo constat ad rationem aduersariorum. Addidimus, *si commode possit*; quia si non potest nisi cum considerabili incommodo, aut cum scandalo aliorum, non tenetur.

Id autem quod diximus, etiā est verum, quamvis quis sub secreto & iuratus sciuerit impedimentum occultum, & quamvis ortum ex peccato infamante, quia maior ratio habenda est salutis animæ proximi quā seruandæ secretum & famam illius, neque potest iuramento obligari ad non denuntiandum, quod aliās tenetur saltem ex vi præcepti superioris id præcipientis medijs denuntiationibus.

76. Eteodem modo tenetur denuntiare is qui audiuit impedimentū à persona fide digna, hac non denuntiante, imò & à persona non fide digna, quando impedimentum non inducit infamiam; quia tunc ea denuntiatio non obest, & prodesse potest, quia inde desumi potest aliqua cognitio: non verò tenetur quando infamiam inducit, neque tenetur quando audiuit, & nō meminit à quo, quamvis impedimentum non sit infame; neque tenetur quando audiuit à persona nihil certi sciente.

Sancius.
Ægidius.
Basilus.

Et non solū alij tenentur, sed etiam ipsi contrahentes interrogati, quamvis impedimentum sit infame, si nolunt à matrimonio desistere, vt docent Sancius disp. 14. & Ægidius vbi supra, & Basilus, quia cum tunc non procedatur ad puniendum, sed ad vitandum peccatum mortale, possunt ab Ordinario interrogari, quamvis nulla infamia præcedat, quia id est fauorabile ipsis contrahentibus: non tamen tenentur impedimentū occultum manifestare, quando est dispensatum, quamvis occultè tantum, & in foro conscientie; quia tunc impedimentum reputatur vt nullum, ac proinde interrogati negare possunt mentali restrictione; & ob eandem rationem alij qui sciunt impedimentum occultum, si etiam sciunt dispensationem quamvis occultam, non tenentur illud reuelare.

77

Addimus contra Basilium cap. 35. Parochum, extra confessionem scientem impedimentum occultum, quamvis infame, non posse in matrimonio procedere, sed ob dictam rationem teneri impedimentum illud Ordinario, qui verè est iudex, denuntiare, quamvis ipse solus sciat, & etiam Ordinarium, quando extra confessionem nouit impedimentum occultum, quamvis infame, non posse dare licentiam ad contrahendum, quamvis ipse solus sciat, sed tenetur illud ad Nuntium, vel ad alium iudicem legitimum deferre, nisi quando Parochus & Ordinarius sciunt dispensationē occultam; quia tunc quando non sit denuntiaturum, possunt dissimulare, quia reputatur vt nullum. Addidimus, *extra confessionem*; quia quādo sciunt impedimentum ortum ex peccato, noto tantum in confessione, non possunt illud denuntiare, quamvis, si commode possint, prius perita venia loquendi cum illo de auditis in confessione, quando crederetur profuturum, & ipsum non agrè laturum eam veniam ab ipso peti, tenebuntur cum secreto monere vt à matrimonio desistat.

78

Obseruandum est, Parochum eo ipso, quod coram eo opponitur impedimentum aliquod, non

posse ad matrimonium procedere (etiam si possit ad denuntiationes faciendas) sed teneri illud ad Ordinarium deferre, qui testimonio alius testis, quamvis singularis, matrimonium impedire teneri quoque Parochum habere librum, & in eo scribere nomina coniugum, & testium, & locum, & tempus in quo celebratum est matrimonium, quia id præcipitur in Tridentino sess. 24. c. illo 1. & ad id tenetur sub mortali; quia non est parua considerationis ad euitandas lites & inconuenientia, quæ ex dictorum omissione oriri possunt.

DIFFICULTAS XXII.

Verum Matrimonium factum absque denuntiationibus illicitè omisiss censetur clandestinum quoad penas clandestini.

Sancius lib. 2. disp. 1. Ægidius disp. 17. dub. 1. & Basilus cap. 37. partem affirmatiuam tenentur; quia in cap. fin. de Clandestina deponatione, matrimonium absque denuntiatione in Ecclesia Presbyteris facta, supponitur esse clandestinum, & ob illud imponuntur nonnullæ pænæ: quod approbati videtur à Tridentino sess. 24. cap. illo 1. dum ait, se inherere vestigijs Concilij Lateranensis, ex quo decretum dicti cap. fin. desinitur. imò Tridentinum cap. 3. super addit contra contrahentes absque denuntiationibus in gradibus prohibitis, quamvis ignoranter, pro pena diffidentie dispensationis in eis gradibus.

Palacios in 4. dist. 28. disp. 3. Petrus Ledesma q. 45. art. 5. & Molina Tom. 1. de Iustitia, tract. 2. d. 176. partem negatiuam tradunt, & merito quia matrimonium corā sufficientibus testibus, quamvis absque præmissis denuntiationibus factum, non est simpliciter & absolute clandestinum, quia verè fit publice, & in facie Ecclesie, & ipsi potest plenè constare: ergo pænæ (quæ potius sunt restringendæ) impositæ contra matrimonium clandestinum, ita absolute nominatum, non sunt contra illud, sed tantum contra matrimonium factum absque sufficientibus testibus, præsertim pænæ impositæ à Tridentino sess. 24. cap. illo 1. quæ expressè tantum imponuntur contra matrimonium clandestinum absque testibus ab ipso requiritis.

Ad rationem ergo aduersariorum negamus, in dicto cap. fin. supponi, matrimonium absque denuntiationibus celebratum, esse clandestinum, & ob illud imponi aliquas pænæ; quia tantum supponitur esse clandestinum matrimonium, celebratum absque sufficientibus testibus, & ob istud imponuntur ibi pænæ, non ob factum absque præmissis denuntiationibus; ac proinde Tridentinum, quamvis inheret vestigijs Lateranensis, non approbat matrimonium absque denuntiationibus esse clandestinum, quia id non supponitur in decreto dicti cap. fin. desumpto ex Concilio Lateranensi, imò Tridentinum non inheret vestigijs Lateranensis nisi quoad præmittendas denuntiationes: & cap. illo 5. matrimonium absque denuntiationibus factum, quando absque eis scilicet contrahentes ignoranter fit in gradibus prohibitis, pænæ diffidentie dispensationis in eis gradibus, quod est indicium, & non leue, quod matrimonium absque illis celebratum non puniatur generatibus pœnis clandestini.

Ha

Hac autem pœna diffidentie dispensationis imposita à Tridentino contra contrahentes, siue scienter siue ignoranter, in gradibus prohibitis, videtur cessasse pœna excommunicationis lata in Clementina vnica de Consanguinitate cōtra scienter contrahentes in gradibus consanguinitatis aut affinitatis prohibitis.

82 *Sancius. Egidius.* Et hæc pœna diffidentie dispensationis (vt aduertunt Sancius & Egidius) hos habet effectus, & quod dispensatio sit irrita, si ea circumstantia non exprimitur, iuxta ea quæ dicimus Difficultate xxvi. & quod habens priuilegium dispensandi in impedimentis, non possit in eo euentu, nisi specialiter in priuilegio exprimitur. Addunt Sancius & Egidius alium tertium effectum, nempe quod Pontifex non possit licite cum sic contrahentibus dispensare, absque maiori causa quam aliâ esset sufficiens.

DIFFICULTAS XXIII.

Utrum benedictiones nuptiales, vulgo Velationes, adhibenda sint.

83 *Sancius. Egidius.* CONVENIUNT PRIMÒ Doctores, benedictiones nuptiales, quibus iam coniugati benedicuntur solemniter, non esse necessarias ad valorem matrimonij; quia ante ipsas, quando adhibentur, supponitur validum. In can. autem 1. 30. quæst. 3. quando coniugium, cui non accedunt benedictiones, dicitur non esse legitimum, tantum significatur non esse secundum totum decorem, & secundum totam honestatem requisitam à lege seu iure.

CONVENIUNT SECUNDÒ, benedictiones nuptiales esse necessarias ex præcepto, vt constat ex 30. q. 5. præsertim cap. 3. & ex consuetudine, qua in omnibus diocesis iam coniugati compelluntur ad eas recipiendas.

84 *Ochagavia.* Est tamen difficultas, An sit peccatum mortale, eas omnino omittere, an tantum veniale.

Ochagavia Tract. 5. q. 5. docet, esse mortale;

quia sunt magni momenti, & valde congruentes bono progressui matrimonij. Sancius verò lib. 1. *Sancius.* disp. 8. num. 6. docet esse tantum veniale, & merito: quia tantum sunt Sacramentale quoddam, quod non apparet magni momenti, neque valde congruens progressui matrimonij.

Addimus, benedictiones istas nuptiales in Tridentino sess. 24. c. 10. prohibitas esse fieri ab Aduentu vsque in diem Epiphaniæ inclusiue, & à Feria 4. Cinerum vsq; in Octauam Resurrectionis inclusiue; in alijs verò temporibus, etiam in eis in quibus antiquitus prohibita erant, permitti fieri.

Sed an primæ tantum nuptiæ sint solemniter benedicendæ (in quo conueniunt Doctores) an etiâ secundæ, sub controuersia est apud illos, circa quam Sancius vbi supra varias refert opiniones.

Nos tamen existimamus, iure communi, quando adhuc vnus ex coniugatis, siue vir siue femina, contrahit secundas nuptias, & in prioribus benedictionem accepit, nuptias illas secundas non esse benedicendas; quia benedictiones solemnes Ecclesiæ non repetuntur eidem rei, vt constat ex cap. *Vir.* 3. de Secundis nuptijs: quod est verum, vt aduertit Sancius, etiam quando primæ nuptiæ benedictæ inueniuntur fuisse nullæ; quia benedictionibus personæ potius quam nuptiæ benedictæ, non sunt iterum benedicendæ. Nihilominus circa hoc variæ sunt consuetudines in varijs diocesis; in qualibet tamen standum est propriæ consuetudini.

85 *Sancius.* Obseruandum est, Regularem, vel secularem, qui absque licentia Parochi vel Ordinarij benedixerit nuptijs sibi non subditorum, tandem manere suspensum, quamdiu Ordinario Parochi, ad quem pertinebat benedicere, videatur, vt decernitur in Tridentino cap. illo. 1. & impositione huius pœnæ, cessare pœnam excommunicationis latam in Clementina 1. de Priuilegijs contra Religiosos. matrimonia solemnizantes, vt diximus Difficultate xvii.

DISPUTATIO VI.

De Matrimonio coacto.

DIFFICULTAS I.

Utrum Matrimonium contractum ex metu iniusto, cadente in virum constantem, sit nullum.

86 *Sancius. Egidius.* SUPPONIMVS, metum ab extrinseco (id est à causa libera extrinseca, v. g. ab homine) incussum, de quo procedit difficultas, esse duplicem, vt constat ex cap. *Veniens.* 15. de Sponsalibus: vnum grauem absolute, seu cadentem in virum constantem; & alterum leuem absolute, seu cadentem in virum inconstantem. Quis verò sit vnus & alter, examinatur in Tractatu de Contractibus. Interim tamen metus grauis absolute, seu cadens in virum constantem, est timor probabilis seu prudens, & magni mali, non magni comparatiue, seu comparati ad sexum & ætatem, nec ad malum minus, id est, quod sit mali maioris eo malo, quod eligitur

ad vitandum malum quod timetur, sed mali magni absolute, & in se (siue maioris siue minoris malo electo) cuius prudenti timore vir, quamuis constans sit, non mirum cogatur ad eligendum aliquid quod necessarium est, vt malum illud, quod timeret, euitet, vt metus prudens mortis, aut magni cruciatus, aut grauis infamiae, aut amissionis honorifici status, aut notabilis partis bonorum, aut impedimenti lucri notabilis, aut grauis & diuturnæ indignationis patris, aut superioris, aut alius à quo quis dependeret in nō paucis, quando ob eam indignationem prudenter timeret graue aliquid malum, aut graue cumulum malorum, quamuis paruorum; non verò grauis & diuturnæ indignationis prædictarum personarum seorsim, nec importunarum precū seorsim, quidquid dicat Basiliius l. 4. c. 5. Metus verò leuis absolute seu cadens in virum inconstantem, est metus mali, aut imprudens, quamuis magni mali, aut si prudens, quando est mali parui, seu leuis, quo solus timidus, & nō fortis, nec constans cogitur ad aliquid faciendū, vt malū illud euitet.

Hoc